

УДК 378.091:001.895+378.091:001.9

JEL Classification: I21, I29, O32

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2022-4.88.08>

Анатолій Вдовічен, д.е.н., професор,
<https://orcid.org/0000-0002-4496-6435>

Василь Кифяк, д.е.н., професор,
<https://orcid.org/0000-0001-7632-5248>

Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,
м. Чернівці

ІННОВАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ІНСТИТУТУ ДТЕУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація

Актуальність. Постановка проблеми. В умовах глобальної конкуренції за людський капітал та талановитих фахівців у сфері освіти назріла гостра необхідність змін в організації освітнього процесу у ЗВО з посиленням практичної складової і спрямуванням його на інтеграцію в європейський освітній простір та інноваційний розвиток економіки. Прийнята Стратегія розвитку вищої освіти в Україні повинна бути реалізована шляхом застосування нових та удосконалених методів і практик (включаючи цифрові технології) для викладання, навчання та оцінювання, що повинні бути адаптовані до європейських вимог та здійснюватися у тісному зв'язку із науковими дослідженнями. Заклади освіти повинні диверсифікувати освітні пропозиції та оновлювати зміст освіти з метою задоволення зростаючих потреб у розвитку інноваційного та критичного мислення, підприємницьких та лідерських навичок, розвивати гнучкі освітні траєкторії на основі студентоцентрованого підходу. Для Чернівецького торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету (ЧТЕІ ДТЕУ) спрямованість на підвищення якості вищої освіти, жорстка конкуренція та утримання лідерства у підготовці фахівців економічних спеціальностей для невиробничої сфери регіону, ще більшою мірою актуалізують необхідність використання інноваційних методів і підходів до організації навчального процесу та відповідності його європейським нормам.

Мета дослідження полягає у визначенні найбільш ефективних інноваційних методів навчання, що використовуються в освітньому процесі ЧТЕІ ДТЕУ та їх впливу на формування компетентностей студентів, а також встановлення форм і методів роботи з

вирішення окремих ключових проблем, ідентифікованих у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки.

Методологія. Теоретичним і методологічним підґрунтям для написання статті стало законодавство України та ЄС, праці вітчизняних й іноземних науковців. Під час дослідження були використані такі методи: аналізу та теоретичного узагальнення – для визначення інновацій в навчальному процесі, порівняльного аналізу та синтезу – для обґрунтування переваг та перспектив впровадження нових технологій та сучасної техніки; опитування – для визначення переваг, що вплинули на вибір ЗВО абітурієнтами для отримання вищої освіти.

Результати дослідження. На основі аналізу організації навчального процесу у ЧТЕІ ДТЕУ визначено найбільш ефективні інноваційні методи навчання, до яких відносяться: кейс-метод, який легко поєднується з традиційними методами навчання, що надають нормативні знання; проектний метод, спрямований на самостійну роботу студентів та розвиток їх пізнавальних навичок; інтерактивне навчання, головною метою якого є створення комфортних умов навчання, при яких студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність, що значно підвищує продуктивність самого процесу навчання; інформаційно-комунікаційні технології, які забезпечують швидкі комунікації, що спрямовані на підготовку студентів до повноцінного життя та діяльності в умовах цифровізації суспільства. Загалом, вища освіта в ЧТЕІ ДТЕУ базується на сучасних методах навчання і підходах, що наближають академічні знання до економічної реальності та готують випускників інституту, які володіють здібностями та навичками до виходу на ринок праці. На прикладі реалізації однієї з п'яти ключових проблем, визначених Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, встановлено форми і методи роботи у Чернівецькому торговельно-економічному інституті Державного торговельно-економічного університету.

Практичне значення. Використання в освітньому процесі ЧТЕІ ДТЕУ інноваційних методів та підходів сприяє підвищенню якості навчання і практичній підготовці студентів та дозволяє ідентифікувати інститут як сучасний заклад вищої освіти, що відповідає європейським принципам, підходам та практикам.

Перспективи подальших досліджень. Важливими напрямками подальших наукових досліджень є використання інноваційних підходів під час практики та стажування безпосередньо на підприємствах, вивчення можливостей спільного виконання проектних робіт, фундаментальних та пошукових досліджень, визначення ефективності взаємодії ЗВО і бізнес-структур при виконанні господарських тем на замовлення підприємств і організацій та ін.

Ключові слова: євроінтеграція, навчальний процес, інноваційні методи, форми роботи, вища освіта, якість, ефективність, знання.

Кількість джерел: 11; кількість таблиць: 1.

Anatolii Vdovichen, Doctor of Economic Sciences, Professor,
<https://orcid.org/0000-0002-1912-4447>

Vasyl Kyfyak, Doctor of Economic Sciences, Professor,
<https://orcid.org/0000-0002-1825-4936>

Chernivtsi Institute of Trade and Economics of SUTE, Chernivtsi

**INNOVATIONS IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF
CHERNIVTSI INSTITUTE OF TRADE AND ECONOMICS OF THE
STATE UNIVERSITY OF TRADE AND ECONOMICS (ChITE SUTE)
IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION**

Summary

In the conditions of global competition for human capital and talented specialists, higher education institutions need the changes in the educational process organization with strengthening of the practical component and directing it to integration into the European educational space and innovative development of the economy. The adopted Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine should be implemented through the use of new and improved methods and practices (including digital technologies) for teaching, learning and assessment, which should be adapted to European requirements and carried out in close connection with scientific research. Educational institutions should diversify educational offers and update the content of education in order to meet the growing needs for the development of innovative and critical thinking, entrepreneurial and leadership skills, develop flexible educational trajectories based on a student-centered approach.

Based on the analysis of the educational process organization at Chernivtsi Institute of Trade and Economics of the State University of Trade and Economics, the most effective innovative teaching methods have been determined, including case method, project method, interactive learning, information and communication technologies which provide fast communications, aimed at preparing students for a full-fledged life and activity under social digitalization.

In general, higher education at ChITE SUTE is based on modern teaching methods and approaches that bring academic knowledge closer to economic reality and trains the Institute graduates to master corresponding abilities and skills necessary for entering the labor market and to become those, who are searched for by employers. The use of innovative methods and approaches in the educational process of ChITE SUTE contributes significantly to the improvement of the quality of education and practical training of students, as well as allows identifying the Institute as a modern higher education institution that corresponds to European principles, approaches and practices.

The most important directions of further scientific research are the use of innovative approaches during practice and internships directly at enterprises, studying the possibilities of joint implementation of project works, fundamental and research studies, determining the effectiveness of the interaction of higher education institutions and business structures in the implementation of economic topics ordered and agreed upon by enterprises and organizations, etc.

Keywords: European integration, educational process, innovative methods, forms of work, higher education, quality, efficiency, knowledge.

Number of sources – 11, number of tables – 1.

Актуальність. Постановка проблеми. Післявоєнна відбудова України та новий технологічний устрій (використання нанотехнологій, біо- і генних модифікацій, композиційних матеріалів, сучасних інформаційних систем) сприятимуть модернізації української економіки та зростанню глобальної конкуренції за ресурси, зокрема за людський капітал. Нині вже можна прогнозувати нестачу фахівців у післявоєнний період, здатних виконувати аналітичну, організаційну та творчу роботу, імпровізувати та самостійно приймати рішення у зв'язку з переїздом значної чисельності молодих людей на навчання та роботу в країни ЄС. Розвитку людського капіталу в Україні та усуненню нестачі високоосвічених талановитих фахівців сприятимуть нові підходи до розбудови освітньої системи та підвищення престижу вищої освіти в суспільстві.

Законом України «Про вищу освіту» встановлено основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти та визначено її основну мету – «...підготовка конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях» [1].

Водночас, внаслідок постійного реформування вищої школи в Україні відбувається скорочення кількості державних закладів вищої освіти (ЗВО), суттєве зменшення чисельності штатного професорсько-викладацького складу та зниження кількості студентів, що хочуть отримати сучасні знання та займатися дослідженнями і розробками. Особливо гостро така проблема відслідковується в регіонах, де перевага віддається одному регіональному базовому університету, який функціонує поза конкуренцією, а малі ЗВО чи відокремлені структурні підрозділи інших університетів, які користуються популярністю серед абітурієнтів, не маючи державного замовлення, а значить і державного фінансування, вимушені витратити практично всі

залучені за контрактами кошти на формування покоління молодих фахівців, здатних забезпечити ефективну роботу підприємств і організацій в регіонах.

Нещодавно затверджена урядом Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки [2] спрямована на формування ефективної інноваційної конкурентоспроможної економіки та забезпечення високих стандартів якості життя, про яку міністр освіти і науки України Сергій Шкарлет сказав: «Саме цим стратегічним документом визначено основні пріоритети системи вищої освіти на сучасному етапі розвитку суспільства та економіки країни, а також головні характеристики, що будуть сформовані до 2032 року. Стратегію було ухвалено 23 лютого, за день до повномасштабної війни, яку розпочала росія проти України. З урахуванням теперішньої ситуації, завдання та заходи з реалізації потребуватимуть коригування, проте стратегічні цілі та ключові завдання залишаються незмінними» [3].

В умовах глобальної конкуренції за людський капітал та конкуренції за талановитих фахівців у регіонах необхідні зміни в організації освітнього процесу у ЗВО з посиленням практичної складової і спрямуванням його на інтеграцію в європейський освітній простір та інноваційний розвиток економіки.

Прийнята Стратегія розвитку вищої освіти в Україні передбачає інноваційний підхід, який «повинен бути реалізований шляхом застосування нових та удосконалених методів і практик (включаючи цифрові технології) для викладання, навчання та оцінювання, що повинні здійснюватися у тісному зв'язку із дослідженнями. Заклади освіти повинні диверсифікувати освітні пропозиції та оновлювати зміст освіти з метою задоволення зростаючих потреб у розвитку інноваційного та критичного мислення, підприємницьких та лідерських навичок, розвивати гнучкі освітні траєкторії на основі студентоцентрованого підходу» [2].

Для Чернівецького торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету спрямованість на підвищення якості вищої освіти, жорстка конкуренція та утримання лідерства у підготовці фахівців економічних

спеціальностей для невиробничої сфери регіону, ще більшою мірою актуалізують необхідність використання інноваційних методів і підходів до організації навчального процесу та швидкій інтеграції в європейський освітній простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток вищої освіти в Україні та її інтеграція в європейський освітній простір базується на Маастрихтському договорі (1992 р.) та Лісабонському договорі (2007 р.), який не змінив положень про роль ЄС в освіті та навчанні. Стаття 165 (1) у Розділі XII Договору зазначає: Союз сприяє розвитку якісної освіти, заохочуючи співпрацю між державами-членами та, якщо необхідно, підтримує та доповнює їхні дії, повністю поважаючи відповідальність держави-члена щодо змісту навчання, організації систем освіти та їхнього культурного та мовного розмаїття [4]. У статті 165 (2) зазначено, що дії Союзу мають бути спрямовані на розвиток європейського виміру в освіті, заохочення мобільності студентів і викладачів, заохочуючи, серед іншого, академічне визнання дипломів і періодів навчання, сприяння співпраці між навчальними закладами, розвиток обміну інформацією та досвідом з питань спільних для систем освіти держав-членів, заохочення розвитку дистанційної освіти [4].

Питанням використання інноваційних методів та підходів у навчальному процесі присвячено праці багатьох науковців та практиків. Так, зокрема, Румяна Нейкова аналізує стан розвитку вищої освіти в Болгарії та вказує на проблеми і специфіку освітнього процесу в країні [5]. Тревор Вільямсон розглядає питання підвищення якості навчання студентів шляхом використання методу випадків та ситуацій [6, с. 67-82]. Ю. Бистрова визначає характерні особливості засобів, форм і методів інноваційного навчання, розкриває специфіку їх використання в інтерактивному освітньому середовищі вишів України [7]. Г. Клімова здійснює аналіз парадигмальних концептів інноваційного розвитку вищої освіти України в сучасних умовах та класифікує інновації за ознаками предметної однорідності [8, с. 12]. В. Єгорова акцентує увагу на розвитку ключових компетентностей науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти [9].

Водночас, динамічні зміни внутрішнього та зовнішнього середовища спонукають до пошуку та розширення нових інноваційних підходів та методів навчання студентів.

Метою статті є визначення сучасних інноваційних методів навчання, що використовуються в освітньому процесі ЧТЕІ ДТЕУ, та їх впливу на формування компетентностей студентів, а також встановлення форм і методів роботи з вирішення окремих ключових проблем, ідентифікованих у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки.

Результати дослідження. Діяльність ЗВО Чернівецької області багато в чому визначається не тільки потребами регіону, але й держави, яка, виділяючи бюджетні кошти, вимагає натомість доказу їх ефективного використання. Водночас, на прикладі ЧТЕІ ДТЕУ здійснено аналіз виділених державних місць за попередні п'ять років, який свідчить не тільки про зменшення кількості бюджетних місць, але й про відміну їх виділення на спеціальності, які є у інших ЗВО регіону.

ЧТЕІ ДТЕУ залишається затребуваним закладом вищої освіти у регіоні з класичними формами навчання, з прозорою та ефективною системою якісної освіти. Опитування випускників загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв та зростання популярності безперервної освіти свідчать про збільшення інтересу до освіти загостреної під потреби професійного навчання різних категорій населення з вивченням окремих дисциплін, навчанням дистанційно та за скороченими програмами, зокрема для здобуття другої вищої освіти. Це вимагає гнучкості та перенесення фокусу освітніх програм з розвитку предметних знань та запам'ятовування інформації на розвиток особистісних та метапредметних компетенцій (формування та розвиток здібностей студентів самостійно визначати проблему та знаходити шляхи її вирішення). Основною метою такого підходу має стати формування творчої, конкурентоспроможної, фізично здорової, успішної особистості, здатної жити в гармонії з собою та навколишнім світом.

ЧТЕІ ДТЕУ, на відміну від переважної більшості ЗВО, зокрема університетів, які прагнуть бути провідними академічними та

дослідницькими центрами, є закладом освіти, який готує молодь до професійної роботи в сфері обслуговування. Аналіз стану освітнього процесу в ЧТЕІ ДТЕУ підтверджує спрямованість його на постійне підвищення якості освіти та впровадження нових, більш ефективних методів навчання. Інновації в навчально-виховному процесі відносяться насамперед до змін у навчальних програмах (адаптація до потреб роботодавців та економіки регіону) та базуються на вивченні нормативної та варіативної частин дисциплін (обов'язкові та за вибором студентів та інституту), що загалом формують професійні знання та практичні навички. Підхід до вибору дисциплін та тем варіативної частини обговорюється з стейкхолдерами та затверджується гарантом освітньої програми.

Використання методу САТІ (телефонне опитування) для випускників ЧТЕІ ДТЕУ, які займаються підприємницькою діяльністю, дозволило встановити, що 33 % серед опитаних вважають, що з першого курсу навчання в інституті студентів необхідно вчити самостійності, уміння планувати свою діяльність, приймати рішення, бути комунікабельним та толерантним, ще 30% акцентують увагу на застосовуванні отриманих знань, вмінь та навичок у реальних життєвих ситуаціях та безпосередньо на підприємствах і 37% вважають, що освіта в ЧТЕІ ДТЕУ повністю задовольняє вимоги до підприємницької діяльності. Це опитування спонукало до впровадження низки інноваційних методів в освітньому процесі.

На відміну від традиційного навчання, яке здебільшого фокусується на тому, скільки і які знання може передати своїм студентам викладач, інноваційні методи та підходи до навчання дозволяють глибше зрозуміти, що студенти справді виносять із того, що викладається під час лекцій.

Аналіз організації навчального процесу в ЧТЕІ ДТЕУ свідчить, що викладачами інституту широко використовуються лекції-презентації, дуальні лекції, фронтальні дискусії із обговоренням актуальних питань діяльності підприємств, вирішення індивідуальних творчих задач та ситуацій, ділові ігри, імітаційні справи, навчально-тренінгові фірми, індивідуальні тренінги та ін.

Одним із сучасних методів навчання є метод кейс-стаді, який легко поєднується з традиційними методами навчання, що надають нормативні знання. Сутність даного методу полягає в активному процесі обговорення конкретної ситуації, коли студенти закріплюють теорію прийняття управлінських рішень на реальних ситуаціях. Кейс-технологія як навчальний метод використовується для того, щоб задіяти комунікативні та творчі здібності студентів, навчити їх здобувати знання та сформувати компетентності. Як зазначає Віда Шкудієне, «кейс-метод є найефективнішим методом навчання та підготовки до майбутньої кар'єри. Навички практичного застосування в сучасному бізнес-середовищі дають можливість студентам досліджувати різні управлінські ситуації з різних культурних та економічних точок зору, відкриваючи їхній розум, вирішуючи проблеми реальних бізнес-ситуацій» [6, с. 9].

Важливим методом, спрямованим на самостійну роботу студентів та розвиток їхніх пізнавальних навичок, є проєктний метод, в основі якого лежить уміння самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, розвивати критичне мислення та творчі здібності. Цей метод є дослідницьким. З одного боку, він передбачає вирішення проблеми за допомогою використання різних методів і засобів навчання, а з іншого – інтегрування знань і вмій з різних галузей науки. Проведення щорічного Буковинського студентського фестивалю науки у ЧТЕІ ДТЕУ та призові місця на Всеукраїнському студентському конкурсі бізнес-проєктів «Бізнес-трамплін» (2021 р.) свідчать про ефективність використання методу проєктів в навчальному процесі.

Спеціальною формою організації освітньої діяльності є інтерактивне навчання, в процесі якого відбувається взаємодія викладача і студента. Головною метою інтерактивного навчання є створення комфортних умов навчання, при яких студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність, що значно підвищує продуктивність самого процесу навчання. У ЧТЕІ ДТЕУ використання інтерактивних форм навчання змінило роль і функції викладача, який перестає бути центральною фігурою, а лише регулює навчальний процес, займається його загальною

організацією та визначає напрям. Інтерактивне навчання побудоване на таких основних принципах:

1. Активність. Залучення студентів до спільної роботи на загальний результат.
2. Зворотній зв'язок. Заохочення до обговорення, дискусії, висловлювання власної думки.
3. Експеримент. Активний пошук нових ідей та шляхів вирішення поставлених завдань.
4. Довіра. Важливою є не тільки повага, а й довіра до викладача та відчуття підтримки.
5. Рівність поглядів. Можливість для студента бути у ролі організатора, лідера. Викладач висловлює свою думку нарівні з іншими учасниками навчального процесу.

Ефективність такої форми навчання підтверджує В. Ягоднікова, зазначаючи, що «викладач в інтерактивному навчанні не тільки є носієм інформації і певної суми знань, завдання якого передати ці знання, а постійно і активно стимулює студента до самостійної творчої роботи, виконуючи роль проектувальника і консультанта» [10, с. 11].

Чільне місце в навчальному процесі ЧТЕІ ДТЕУ відводиться інформаційно-комунікаційним технологіям, які забезпечують швидкі комунікації, що спрямовані на підготовку студентів до повноцінного життя та діяльності в умовах цифровізації суспільства. В інституті широко використовується система дистанційного та онлайн-навчання, аудіо та відео-лекції, проведення вебінарів, веб-трансляцій та інших заходів, пов'язаних з обробкою, зберіганням та інтерпретацією інформації. З метою підвищення якості практичної підготовки студентів в інституті створена віртуальна тренінгова лабораторія, яка виконує функції і базового бізнес-інкубатору по впровадженню нових технологій навчання та забезпечує проведення тренінг-семінарів, виконання практичних завдань, розробку сайтів і їх підтримку та ін.

Загалом у ЧТЕІ ДТЕУ впроваджується акмеологічний підхід (професіоналізм, зрілість, досягнення найвищих вершин у життєдіяльності та самореалізації) до змісту освіти, технологій навчання й виховання студентів та управління інститутом, що

ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

дозволяє перевести ЗВО з режиму функціонування до режиму розвитку, при цьому значно підвищується і якість освіти, тому що в усіх суб'єктів освіти систематизуючими стають пізнавальні мотиви, навчання стає внутрішньою потребою, а творче переосмислення дійсності стає провідним.

Ці та інші сучасні методи навчання і підходи формують відповідні компетенції і наближають академічні знання до економічної реальності та сприяють підготовці випускників інституту, які володіють здібностями та навичками, необхідними роботодавцям та стейкгольдерам.

Ідентифіковані п'ять ключових проблем, які обумовили прийняття Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, свідчать про недостатню ефективність системи вищої освіти. Починаючи від низького рівня фінансування системи вищої освіти та неспроможності продукувати корисну інтелектуальну продукцію і до неусвідомлення місії лідерства у формуванні людського капіталу та згуртуванні суспільства – все це призводить до зниження привабливості закладів вищої освіти. Водночас більшість ЗВО намагаються самостійно вирішувати вищезазначені та інші проблеми, пов'язані з підвищенням ефективності управління та використанням ресурсів, покращенням стану інфраструктури та освітнього простору, базуванням освітнього процесу на наукових дослідженнях, забезпеченням умов для вразливих категорій здобувачів, розширенням студентоцентризму та ін.

Так, наприклад, Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки ідентифіковано ключову проблему 4: «Євроінтеграційні прагнення, які не завжди підкріплюються готовністю до гармонізації структур, наукової кооперації та запозичення кращої практики, створення умов для іноземців та підготовки українських студентів до відкритого світу» [2]. Для вирішення цієї проблеми ЧТЕІ ДТЕУ спрямовує свою роботу на організацію транскордонного співробітництва з закладами вищої освіти ЄС та Молдови. Спільно з партнерами цих закладів науковці інституту активно працюють над виконанням завдань єврорегіонів «Верхній Прут» і «Карпатський» та Дунайської Стратегії ЄС, що

сприяє залученню кращого іноземного досвіду, використанню можливостей міжнародної мобільності, формуванню спільних освітніх програм, проведенню наукових досліджень з іноземними університетами тощо. Нині в інституті налагоджена тісна співпраця з 25 університетами, 20 з яких знаходяться в країнах ЄС.

Під час опитування та аналізу мотивації абітурієнтів, що подали документи для вступу в ЧТЕІ ДТЕУ у 2022 році, встановлено, що серед сильних сторін, визначених Програмою розвитку відокремленого структурного підрозділу Чернівецького торговельно-економічного інституту ДТЕУ на період до 2025 року [12] та сформованих основних цінностей інституту, що вплинули на вибір ЗВО для отримання вищої освіти (табл. 1), на першому місці опинилась «Висока якість освіти та професіоналізм викладачів», на другому – «Можливість отримати інноваційну і перспективну вищу освіту», що підтверджує правильність стратегічного вибору організації навчального процесу в інституті та використання інноваційних методів і підходів.

Таблиця 1

Основні цінності ЧТЕІ ДТЕУ, що вплинули на вибір абітурієнтів ЗВО у 2022 р.*

Перелік основних цінностей ЧТЕІ ДТЕУ	Місце
Висока якість освіти та професіоналізм викладачів	1
Можливість отримати інноваційну і перспективну вищу освіту	2
Популярність та престиж інституту	3
Конкурентна вартість навчання	4
Можливість успішного працевлаштування	5
Наявність системи міжнародних практик і стажувань	6
Можливість навчатися в обладнаних за сучасними вимогами аудиторіях та лабораторіях	7
Можливість студентського впливу на рішення вченої ради та директорату	8
Наявність комфортабельного гуртожитку	9
Інші (робота гуртків та професійних шкіл, можливість подорожувати, займатися спортом тощо)	10

*Джерело: розроблено авторами на основі Програми розвитку відокремленого структурного підрозділу Чернівецького торговельно-економічного інституту ДТЕУ на період до 2025 року та опитування абітурієнтів.

Використання в освітньому процесі ЧТЕІ ДТЕУ кейс-методу, інтерактивних форм навчання, проєктного методу, інформаційно-комунікаційних технологій, особистісно-орієнтованого навчання, дослідницької роботи – все це дозволяє ідентифікувати інститут як сучасний заклад вищої освіти, що відповідає європейським принципам, підходам та практикам.

Висновки. Отже, комплексний інноваційний підхід до організацій навчального процесу та отримання вищої освіти в ЧТЕІ ДТЕУ базується на використанні інноваційних методів навчання та запровадженні таких сучасних технологій, в основі яких лежать особистісно-діяльний підхід та формування у студентів критичного творчого мислення, уміння визначати проблеми, приймати рішення, співпрацювати у колективі.

Використання в освітньому процесі ЧТЕІ ДТЕУ методу кейс-стаді (який передбачає проведення проблемно-ситуаційного аналізу, заснованого на навчанні шляхом вирішення конкретних ситуацій) та проєктного методу (в основі якого лежить уміння самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, розвивати критичне мислення та творчі здібності), інтерактивних, інформаційно-комунікаційних технологій й інших форм навчання та, загалом, впровадження акмеологічного підходу до змісту освіти, організації навчального процесу, виховання студентів та управління інститутом наближають академічні знання до економічної реальності та дозволяють перевести ЗВО з режиму функціонування до режиму розвитку. Для ЧТЕІ ДТЕУ це є магістральним шляхом у напрямі входження до загальноєвропейського наукового та освітнього простору.

Подальших досліджень потребують процеси практичної підготовки студентів та використання інноваційних підходів під час практики та стажування безпосередньо на підприємствах, вивчення можливостей спільного виконання проєктних робіт, фундаментальних та пошукових досліджень, визначення ефективності взаємодії ЗВО і бізнес-структур при виконанні госпдоговірних тем на замовлення підприємств і організацій та ін.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 37-38. Ст. 2004 (зі змінами).
2. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text)
3. Опубліковано Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki>
4. Fact Sheets on the European Union. Higher education. Legal basis. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/140/higher-education>
5. Нейкова Р. Стратегія розвитку вищої освіти в республіці Болгарія – проблеми і тенденції. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія «Економічні науки». Спецвипуск : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Ефективність організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку вищої освіти України»*. Київ, 2017.
6. *The case study method in business education*. Textbook edited by: Philip Ammerman, Aleksandra Gawel, Maciej Pietrzykowski, Rasa Rauktienė, Trevor Williamson Bogucki Wydawnictwo Naukowe Poznań 2012. 115 p. URL: file:///D:/Downloads/silo.tips_the-case-study-method-in-business-education.pdf
7. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство* : електрон. наук. вид. 2015. № 1. URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Bystrova.pdf>
8. Клімова Г. П. Парадигмальні концепти інноваційного розвитку вищої освіти України. *Право та інновації*. 2015. № 1. С. 11–18.
9. Єгорова В. В. Розвиток ключових компетентностей науково-педагогічних працівників у системі методичної роботи вищого навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 288 с.
10. Ягоднікова В. В. Інтерактивні форми і методи навчання у вищій школі : навч.-метод. посіб. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 80 с.
11. Програма розвитку відокремленого структурного підрозділу Чернівецького торговельно-економічного інституту ДТЕУ (на період до 2025 року). URL: <http://chteiknteu.cv.ua/ua/content/download/dostyp/progroz2025.pdf>

References:

1. On higher education, Law of Ukraine (2014). *Information of the Verkhovna Rada (VVR)*. No. 37-38. Art. 2004 (as amended) (in Ukr.).
2. Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2022-2032. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text) (in Ukr.).
3. The Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022-2032 has been published. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki> (in Ukr.).
4. Fact Sheets on the European Union. *Higher education*. Legal basis. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/140/higher-education>.
5. Neikova, R. (2017). Strategy of development of higher education in the Republic of Bulgaria – problems and trends. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnologii ta dizainu. Seriya «Ekonomiczni nauky»*. Spetsvypusk : materialy VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Efektyvnist orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu innovatsiinoho rozvytku

vyshchoi osvity Ukrainy» [Bulletin of KNUTD, special issue. Series "Economic Sciences". Materials of the VII International scientific and practical conference "Effectiveness of the organizational and economic mechanism of innovative development of higher education"], Kyiv (in Ukr.).

6. Ed. Ammerman, P., Gawel, A., Pietrzykowski, M., Rauktienė, R., Bogucki, T.W. (2012). The case study method in business education. Wydawnictwo Naukowe, Poznań, 115 p. URL: file:///D:/Downloads/silo.tips_the-case-study-method-in-business-education.pdf

7. Bystrova, Yu.V. (2015). Innovative teaching methods in the higher school of Ukraine. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo [Law and innovative society]*, no. 1. URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Bystrova.pdf> (in Ukr.).

8. Klimova, G.P. (2015). Paradigmatic concepts of innovative development of higher education in Ukraine. *Pravo ta innovatsii [Law and innovation]*, no. 1, pp. 11-18 (in Ukr.).

9. Iehorova, V.V. (2011). Development of key competencies of scientific and pedagogical workers in the system of methodical work of a higher educational institution : Dissertation candidate 13.00.04. Kyiv, 288 p. (in Ukr.).

10. Iagodnikova, V.V. (2009). *Interaktyvni formy i metody navchannia u vyshchyi shkoli* [Interactive forms and methods of learning in higher education]. Kyiv, 80 p. (in Ukr.).

11. The development program of the separate structural unit of the Chernivtsi Trade and Economic Institute of SUTE (for the period until 2025). URL: <http://chtei-knteu.cv.ua/ua/content/download/dostyp/progroz2025.pdf> (in Ukr.).

УДК 37.046:811

JEL Classification: I25,I29

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2022-4.88.09>

Nataliya Maksymiuk, Candidate of Philological Sciences,
Senior Lecturer,
<https://orcid.org/0000-0002-3970-7658>
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of SUTE,
Chernivtsi

ROLE PLAY FOR TEACHING WOULD-BE ECONOMISTS FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATION ON THE BASIS OF IMPLICIT SPECIALIZATION WITH VIDEO

Summary

The relevance of the topic. One of the urgent problems of modern methods of teaching foreign languages is the organization of teaching students of non-philological majors with the help of games. The relevance of this problem is caused by a number of factors. First of all, the intensification of the learning process poses the task of finding means to support students' interest in the material and to activate their activities that are